

Norsk Oversetterforening

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo
Sendt med e-post til postmottak@kud.dep.no

Oslo 30.9.2022

Kultur- og likestillingsdepartementet **Norsk Oversetterforenings høringsinnspill til arbeidet med Kunstnermeldingen**

Norsk Oversetterforening takker for at vi ble invitert til innspillsmøtet med statsråden 3.5.22. og at vi får mulighet til å komme med mer utdypende svar på spørsmålene vi fikk tilsendt i forkant av møtet. Norsk Oversetterforening (NO) er en forening som organiserer skjønnlitterære oversettere, og vi svarer først og fremst på de spørsmålene som vedkommer kunstnergruppen vi representerer. Vi viser også til høringsinnspill innsendt i 2019 samt til Kunstnernettverkets mer utfyllende innspill.

2. Hva kan gjøres for at kunstnere får rimelig betaling for arbeid, oppdrag, bruk og visning av verk?

Det er viktig at retten til kollektive forhandlinger, som vi i dag finner på litteraturfeltet i Norge, videreføres gjennom en boklov, slik at det ikke lenger er behov for unntak fra konkurranselovgivningen. Også andre kunstnergrupper bør etter NOs mening gis lovfestet rett til kollektive forhandlinger, slik DSM-direktivets artikkel 18 åpner for.

Like viktig er det at det opphavsrettslige vernet styrkes, slik at kunstnerne får sin rettmessige andel av inntektene for verkene de er opphavere til, såkalt rimelig vederlag. Dette sikres enklest gjennom en implementering av artiklene 18-20 i DSM-direktivet, der det tas i betraktning at kunstnerne som hovedregel, selv om de representeres av organisasjoner, er den svakere part.

For å sikre allmennheten tilgang til kultur fastsetter åndsverkloven en rett til privatkopieringskompensasjon der rettighetshaverne gjennom en årlig bevilgning i statsbudsjettet får kompensert for privat bruk av åndsverk. Til tross for at ordningen i 2018 ble utvidet til å også å gjelde litterære og visuelle verk, har kompensasjonen ikke økt. Dette er i strid med ordningens formål og må endres.

Også de andre statlige – og svært treffsikre – ordningene på litteraturfeltet bør styrkes. Innkjøpsordningen for oversatt litteratur er en selektiv ordning og den budsjettmessig minste av innkjøpsordningene, til tross for at den favner både skjønnlitteratur og sakprosa – og strengt tatt hele verden. Ordningen sikrer at det utgis et mangfold av bøker fra en rekke land og språkområder og er med på å utvide ytringsrommet, samtidig som et innkjøp gir et viktig bidrag til oversetterens økonomi.

Videre økonomiske rammer for bibliotekvederlaget og Statens kunstnerstipend vil også bidra til å styrke skjønnlitterære oversetteres økonomi.

3. Hva kan gjøres for å bedre kunstneres tilgang til sosiale rettigheter?

I motsetning til mange andre kunstnergrupper er de fleste skjønnlitterære oversettere frilansere, det betyr at de regnes som ikke-ansatte arbeidstakere og får honorar utbetalt som lønn. Selv om de betaler samme trygdeavgift, får de ikke tilgang til de samme godene som ordinære arbeidstakere. Sykepenger for de første 16 dagene må frilansere dekke selv, og de har ikke tilgang til tjenstepensjonsordningen alle ansatte fra 1.1.20 lovmessig er innlemmet i.

Sykepenger

Den frivillige sykepengeforsikringen fra NAV kan sikre frilanseren sykepenger for de første 16 sykedagene, men ordningen er selvfinansierende, og slik mer å regne som en kommersiell ordning enn en ordning som skal sikre lovfestede rettigheter. Ordningen legger dessuten ikke til rette for kunstnere som har kombinerte inntekter. Hvis man både er frilanser og selvstendig næringsdrivende – selv med en minimal næringsinntekt – kan man bare tegne forsikring for næringsdelen av virket. Lovendringen som trådte i kraft 1.1.19 skulle i utgangspunktet bedre vilkårene for denne gruppen, men har samtidig fratatt gruppen muligheten til å sikre sykepengedekning de første 16 sykedagene gjennom NAV-ordningen.

Pensjon

I pensjonsreformen er det lagt opp til at en større del av pensjonsopptjeningen skal komme fra tjenstepensjon, men det er per i dag ikke mulig å opptjene tjenstepensjon på frilansinntekt, til tross for at arbeidet har mye til felles med kortere ansettelsesforhold, for eksempel betaler oppdragsgivere arbeidsgiveravgift og trekker skatt. De fleste skjønnlitterære oversettere er frilansere og har følgelig ingen mulighet til å tjene opp tjenstepensjon. Alderspensjonen fra Folketrygden er og har i hovedsak vært frilansoversetternes eneste pensjonsordning. Da frilanseres inntekter kan variere sterkt fra år til år, får dessuten bortfallet av bestearsregelen særlig store konsekvenser for vår gruppe. Vi står altså i en situasjon der folketrygdpensjonen svekkes, uten at vi gis mulighet til å gjøre det som ligger i pensjonsreformen andre del, nemlig tjene opp tjenstepensjon. Nå som det er innført egen pensjonskonto som gjør det lettere med opptjening fra mange ulike arbeidsgivere, og obligatorisk tjenstepensjon fra første krone, mener vi det neste logiske skrittet vil være å innlemme frilanserne i tjenstepensjonssystemet.

Også arbeidsstipendene fra Statens kunstnerstipend regnes som lønnsinntekt og det betales arbeidsgiveravgift. Det ville derfor være naturlig at det er en tjenstepensjon knyttet til disse stipendene.

4. Hvordan sikre kunstnerisk frihet og ytringsfrihet?

Kunstnerisk frihet må sikres ved å definere kunst som et kulturgode og ikke en vare. Statlige støtteordninger må favne bredt og gi plass til mange ulike stemmer, ikke minst i form av oversatt skjønnlitteratur som utfordrer vårt eget verdensbilde og ikke bare vekker gjenkjennelse. Slik åpnes ytringsrommet også for stemmer utenfra.

5. Hvordan sikre at kunstnerbefolkningen gjenspeiler vårt mangfoldige samfunn?

Viljen til å satse på kunst som levevei henger tett sammen med det økonomiske rammeverket. Hvis det legges til rette for at flere skal kunne leve av kunst, vil kulturell og sosioøkonomiske bakgrunn etter hvert bety mindre. Dette punktet er altså nært knyttet sammen med punkt 2 om rimelig betaling og punkt 3 om sosiale rettigheter for kunstnere.

I særtilfellet litteratur er også språkkompetanse viktig. Ønsker vi gode skribenter – forfattere og oversettere – gjør vi klokt i å dyrke frem potensialet i barn og unge med to- og flerspråklig bakgrunn. Det betyr at en økt satsing på språk, fra morsmålsopplæring i barnehagen og grunnskolen, elevutveksling på ungdomstrinnet og videregående, til fremmedspråkopplæring på universitetene, er avgjørende for at vi skal få bredere representasjon innenfor litteraturfeltet. Muligheten til å ytre seg på sitt eget morsmål er også grunnleggende for ytringsfriheten.

Norsk Oversetterforening

Hilde Lyng

Foreningsleder